

Aan: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Datum: 18 december 2024

Betreft: Inzending internetconsultatie m.b.t. wijziging van de Wet Stelsel Openbare Bibliotheken

Geachte minister Bruins,

De Bibliotheek Helmond-Peel waardeert de mogelijkheid om te reageren op de internetconsultatie van de herziene Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (WSOB). Wij onderschrijven het belang van een sterke, toekomstgerichte bibliotheekwet en waarderen de inspanningen om het bibliotheekstelsel verder te ontwikkelen.

Tegelijkertijd willen wij enkele aandachtspunten en aanbevelingen onder de aandacht brengen die essentieel zijn voor het waarborgen van een breed toegankelijk en kwalitatief sterk bibliotheeknetwerk. Daarnaast is een krachtigere wettelijke verankering voorwaardelijk om te voorkomen dat alle inspanningen van de afgelopen jaren om het bibliotheeknetwerk te versterken, uiteindelijk voor niets blijken te zijn geweest.

1. Garantie van brede toegankelijkheid

De bibliotheek vormt het fundament van een inclusieve samenleving. Het uitgangspunt dat iedere inwoner van Nederland binnen een redelijke afstand toegang moet hebben tot een volwaardige bibliotheekvoorziening wordt door ons ondersteund. Dit vraagt echter om aanvullende waarborgen in de wet, zoals:

- **Een afstandscriterium:** Wij pleiten voor het opnemen van een norm in de wet die garandeert dat bibliotheekvoorzieningen zich op een redelijke fysieke afstand bevinden van alle inwoners, passend bij de bevolkingsdichtheid en -samenstelling van een gemeente. Alleen dan is de bibliotheek écht toegankelijk voor alle inwoners.
- **Urennormen:** De ondergrens van 15 openingsuren per week voldoet niet om de vijf wettelijke functies van bibliotheken volledig te realiseren. Deze ondergrens is te laag. Wij stellen voor om bandbreedtes (naar inwonertal) op te nemen die gemeenten aanmoedigen om te streven naar een kwalitatief en kwantitatief beter en ruimer aanbod.

2. Kwaliteitsnormen en robuustheid

Om de kwaliteit van bibliotheekvoorzieningen te waarborgen, is het belangrijk om normen op te nemen die betrekking hebben op:

- De minimale omvang van het aanbod waarover een basisbibliotheek dient te beschikken en de voorwaarde dat een bibliotheek tijdens haar openingstijden volledig professioneel bemenst is.
- Een minimale norm voor de ondersteuning van en samenwerking met het onderwijs.
- Een minimale norm voor integratie van de fysieke bibliotheek met de digitale bibliotheek.
- Een minimale collectienorm.
- De verplichte integratie van de vijf wettelijke functies zoals omschreven in artikel 5 van de WSOB. Daarnaast moeten structurele financiering en ondersteuning worden opgenomen om de kwetsbaarheid van de bedrijfsvoering te verminderen. Veel bibliotheken worden momenteel geconfronteerd met incidentele financiering, wat hun operationele continuïteit onder druk zet.

3. Samenhang tussen fysieke en digitale bibliotheken

De wet beoogt terecht een betere samenhang tussen de fysieke en digitale bibliotheek. Wij moedigen een gebruiksgerichte benadering aan, waarbij de behoeften van inwoners centraal staan. Dit vraagt om versterkte samenwerking binnen het bibliotheeknetwerk en innovaties die voortkomen uit initiatieven zoals de Coöperatie Samen Digitaal Innoveren (SDI). Hierbij is het van belang kritisch te kijken naar een toekomstbestendige borging van de digitale bibliotheek in het bibliotheekstelsel. Wat is gezien bovenstaand uitgangspunt dan de beste manier om dit te borgen?

4. Versterking van samenwerking met maatschappelijke partners

De bibliotheek speelt een sleutelrol in het maatschappelijke en educatieve domein. Wij pleiten ervoor om in de wet expliciet aandacht te besteden aan samenwerking met scholen, welzijnsorganisaties en gemeenten. Hierdoor wordt onze impact op leesbevordering, basisvaardigheden en inclusie verder vergroot.

5. Rol van gemeenten en provincies

Hoewel lokale autonomie belangrijk is, is een heldere rolverdeling tussen het Rijk, provincies en gemeenten essentieel. Wij pleiten in dat kader voor:

- Het vastleggen van gemeentelijke verplichtingen in meerjarenplannen, waarin ook de benodigde middelen en kwaliteitsambities worden opgenomen. Welke gebonden zijn aan normen.

- Het opnemen van de eis dat ieder meerjarenplan van een gemeente ook wordt voorzien van een meerjarig convenant en bestuursovereenkomst, waarin afspraken worden vastgelegd over het kwaliteitskader, producten- en dienstenaanbod en de daarbij behorende financiering.
- Een sterkere regierol voor provincies, inclusief normen voor samenwerking, ondersteuning en innovatie. De taken van POI's mogen nog verder worden geëxpliciteerd naar praktische ondersteuning voor bibliotheken.
- Het vastleggen van een meerjarenplan door de provincies m.b.t. de rol en taakvervulling van de POI, net als dat de gemeenten daar ook toe verplicht worden.

6. Financiering en indexering

Wij pleiten voor geormerkte middelen voor bibliotheekwerk, met een normbedrag per inwoner en jaarlijkse indexering. Het opnemen van een bekostigingsnorm voor gemeenten naar rato van inwonerstal is in onze optiek voorwaardelijk, omdat anders ambities dreigen te vervallen tot een 'lege huls'. Het is daarbij niet alleen van belang normbedragen op te nemen voor gemeenten, zo ook voor de provincie ten bate van de uitvoering van de het provinciale bibliotheekwerk.

Zonder structurele financiering blijft het lastig om de wettelijke functies en maatschappelijke opgaven duurzaam te realiseren. Het is van belang dat middelen ter uitvoering van het bibliotheekwerk door de rijksoverheid worden geormerkt ter uitvoering van de bibliotheekfunctie. Anders bestaat het risico dat gemeenten met financiële uitdagingen alle inspanningen om de bibliotheek te versterken in de toekomst door financiële uitdagingen weer terug moeten draaien.

7. Impact op de regio Helmond-Peel

De invoering van de nieuwe WSOB heeft specifieke gevolgen voor de gemeenten Helmond, Deurne, Asten en Someren. In deze gemeenten is de Bibliotheek Helmond-Peel actief met een breed aanbod aan diensten, waaronder leesbevordering, digitale inclusie en ontmoetingsplekken voor de gemeenschap. De voorgestelde minimale normen van 15 openingsuren per week en één vestiging per gemeente bieden echter geen garantie voor behoud van het huidige serviceniveau.

Door financiële uitdagingen op gemeenteniveau bestaat het risico bestaat dat deze ondergrens wordt aangegrepen om in de toekomst het serviceniveau te verlagen, terwijl er de afgelopen jaren is geïnvesteerd in versterking en professionalisering van ons aanbod en een verruiming van de openingstijden. Dit kan met name nadelige gevolgen hebben voor de inwoners van de kleinere kernen, waar de afstand tot bibliotheeklocaties een belangrijke factor is. Wij pleiten daarom voor aanvullende waarborgen die de huidige kwaliteit en toegankelijkheid in onze regio beschermen en versterken.

Afsluiting

Met de aanpassing van de WSOB heeft u een unieke kans om de positie van bibliotheken te versterken en hun maatschappelijke impact te vergroten. Wij hopen dat u bovengenoemde punten serieus in overweging neemt, om de wet nog krachtiger te maken, zodat we gezamenlijk kunnen werken aan een impactvol en toekomstbestendig bibliotheekstelsel.

Met vriendelijke groet,

Robin Verleisdonk

Directeur-bestuurder | Bibliotheek Helmond-Peel